

Spremna beseda

Napisati monografijo o pravu Evropske unije je dolgotrajna in težavna naloga. Ne le, da mora taka monografija izčrpno, poglobljeno in kritično oceniti vse vidike prava EU in se pri tem držati predpisanega števila strani, mora se tudi, kar je še pomembneje, soočiti z dejstvom, da prava EU samega po sebi ni lahko pojasniti, zlasti ne bralcem, ki se prvič srečujejo s pravnimi vidiki projekta evropske integracije. To je težko zato, ker je za razumevanje prava EU potreben drugačen način razmišljanja, pri katerem je veliko pojmovanj o tradicionalnem delovanju prava treba opustiti. Monografija o pravu EU mora tako usmerjati bralca k novi paradigmi pravnega razmišljanja, če hoče voditi k drugačni dinamiki, na kateri temelji pravo EU. Prav to pa želi doseči monografija avtoric prof. dr. Verice Trstenjak in doc. dr. Maje Brkan.

V uvodu monografija poudari avtonomno naravo prava EU in se osredotoči na tiste posebnosti, po katerih se pravo EU razlikuje od mednarodnega javnega prava in od prava držav članic. Drži, da je pravo EU ustvarjeno iz mednarodnega javnega prava, kot dokazujejo Pogodbe. Vendar pa je v nasprotju z mednarodnim javnim pravom, ki se osredotoča na posamezne države, pravo EU vedno pripadalo »narodom Evrope«. Po načelih primarnosti in neposrednega učinka, ki sta razloženi v tretjem poglavju monografije, daje pravo EU posameznikom pravice in jim nalaga dolžnosti. Posameznikom omogoča tudi uporabo dovolj velikega obsega pravnih sredstev, tako na evropski kot na nacionalni ravni, ki zagotavljajo učinkovito sodno varstvo pravic v EU. V nasprotju z uveljavljanjem mednarodnega javnega prava, ki je običajno v pristojnosti držav, velja v pravu EU sistem dvojnega nadzora. To pomeni, da lahko poleg tožb, ki jih proti državam članicam, ki niso izpolnile svojih obveznosti na podlagi Pogodb, vloži Evropska komisija, pri nacionalnih sodiščih vložijo tožbe proti državi članici tudi posamezniki, ki s tožbo zahtevajo deklaratorno odločitev, začasno odredbo in/ali odškodnino. Tako je pravo EU doseglo precejšnjo stopnjo samostojnosti glede na mednarodno javno pravo.

Kot je pojasnjeno v četrtem poglavju, je pravo EU avtonomno tudi zato, ker je uvedlo pravna orodja za integracijo Evrope, posebno z določili Pogodb o

temeljnih svoboščinah in evropskem državljanstvu. Pravo EU je tako sprožilo nova vprašanja, na katera v pravu držav članic ni vedno mogoče najti odgovorov. Na vprašanja o ugotavljanju ravnotežja med kolektivnimi interesi Unije in legitimnimi cilji držav članic mora odgovoriti zlasti Sodišče Evropske unije (Sodišče EU). Pri določanju ravnotežja pa ne smemo pozabiti, da pravni red EU ni vedno popolnoma neodvisen od notranjih in zunanjih vplivov, čeprav je sicer po naravi avtonomen. Avtonomija prava EU ne pomeni, da pravo obstaja v pravnem vakuumu. Čeprav mora pravni red EU najti svoj »ustavni prostor« med mednarodnim javnim pravom in ustavami držav članic, to pravo ne sme »podreti vseh mostov« s temi pravnimi redi. Nasprotno, njegova avtonomija je zgrajena na sovplivanju prava EU, mednarodnega javnega prava in prava držav članic. Pravo EU dejansko uporablja mednarodno javno pravo in pravo držav članic kot vir navdiha za razlago primarnega, pa tudi sekundarnega prava EU. Kot je razloženo v tretjem poglavju, so splošna načela prava EU paradigmatičen primer navzkrižnega učinkovanja. Ta ustavna načela, ustvarjena v sodni praksi, ki so navdihnjena z ustavnimi tradicijami, skupnimi državam članicam in Evropski konvenciji o človekovih pravicah, so rezultat konstruktivnega sodnega dialoga v večplastnem sistemu nadzora.

Z ustavnega vidika želi monografija pojasniti, da je *raison d'être* Evropske unije v krepitvi vezi med narodi Evrope ob spoštovanju različnosti držav članic. Preprosteje povedano, monografija želi pojasniti, kako pravo EU konkretizira rek »združeni v različnosti«.

Poleg pojasnitve avtonomne narave prava EU mora monografija razložiti tudi vlogo, ki jo igrajo različni akterji, vključeni v projekt evropske integracije, namreč evropske institucije in države članice. Zato vsebuje poglavje o institucijah Evropske unije in o načelih, ki urejajo odnose med Evropsko unijo in državami članicami. S horizontalnega vidika je vredno omeniti, da način, kako delujejo institucije Evropske unije, ne kaže vedno tradicionalne tridelne razdelitve oblasti, ki je značilna za države članice. Zakonodajne oblasti, na primer, ne izvaja le ena institucija, ampak je razdeljena med Svet in Evropski parlament. Enako velja za izvršno oblast, ki si jo delita Svet in Komisija. Nasprotno pa je Sodišče EU edina institucija EU, ki ima sodno oblast. Kot monografija pravilno razlaga, so odnosi med političnimi institucijami EU urejeni z načelom institucionalnega ravnotežja, na podlagi katerega ena institucija ne more posegati v pristojnosti druge. Vertikalno so odnosi med Evropsko unijo in državami članicami urejeni z načelom prenosa pristojnosti, na podlagi katerega ima EU

le tiste pristojnosti, ki so ji jih podelile države članice. Zunaj tega obsega pa EU nima pristojnosti, temveč jih imajo države članice. Vendar mora EU tudi v primerih, ko ima pristojnost, spoštovati nacionalno identiteto držav članic. Po drugi strani pa so države članice dolžne spoštovati načelo lojalnega sodelovanja. To pomeni ne le, da morajo izpolnjevati obveznosti iz Pogodb ali iz aktov institucij EU, temveč se morajo tudi vzdržati vseh ukrepov, ki bi lahko ogrozili doseganje ciljev Evropske unije. V nasprotju z drugimi sistemi z vertikalno razdelitvijo pristojnosti, kot je na primer v Združenih državah Amerike, kjer dve ravni oblasti lahko delujeta neodvisno, morajo EU in države članice sodelovati, saj si zakonodajne, izvršne in sodne funkcije delijo. Prvič, kot jasno kažejo direktive, zakonodajni akti EU pogosto zahtevajo intervencijo nacionalnega zakonodajalca. Drugič, za uporabo in zagotovitev izvrševanja prava EU so v splošnem pristojne države članice. Končno, prispevek Sodišča EU k uspehu projekta evropske integracije je v veliki meri zagotovljen s postopkom predhodnega odločanja, pri katerem igrajo nacionalna sodišča odločilno vlogo.

Peto poglavje monografije prof. dr. Verice Trstenjak in doc. dr. Maje Brkan ponazarja načine, na katere pravo EU deluje v praksi. Avtorici sta se zato osredotočili na nekatere vidike evropske gospodarske ureditve. To je dobra izbira, saj zagotavlja, da so v monografijo vključene različne vsebine, posebno zanimive za pravnike, ki delajo v praksi. Pravo konkurence, pravo javnih naročil in davki so zelo pomembni za odvetniške družbe in pravne svetovalce v podjetjih. Če želi podjetje na primer začeti skupna vlaganja z drugim podjetjem, mora to storiti ob upoštevanju prava konkurence. V nasprotnem primeru se lahko obema podjetjema naloži kazen, ki utegne ogroziti njun obstoj. Podjetja s čezmejno trgovsko dejavnostjo morda želijo strukturirati svoje poslovanje tako, da bo prednostno z davčnega vidika. V pravu javnih naročil so javni razpisi za podjetja pomemben vir dohodkov. Na podlagi prava EU javna uprava ne sme diskriminirati podjetij iz drugih držav članic, ki se prijavljajo na razpis. Peto poglavje monografije obravnava tudi področje, ki je v današnjem času še posebno pomembno, namreč ekonomsko in monetarno politiko EU.

Monografija, ki je namenjena predvsem slovensko govorečemu bralcu, se konča s poglavjem o povezavi Slovenije in EU. To je dodana vrednost, ker se tako ne omejuje le na preučevanje prava Evropske unije z vidika »od zgoraj navzdol«, temveč tudi z vidika »od spodaj navzgor«. Ob navajanju pravne podlage v ustavi za pristop Slovenije k EU tako monografija preučuje, kakšen je pogled slovenskega ustavnega prava na pravo EU.

Monografija prinaša bralcu vse potrebne pojme za poglobljeno dožemanje narave, ciljev in dinamike pravnega reda EU. Ob upoštevanju, da avtorici dobro poznata notranje delovanje Sodišča EU, je njuno kritično ocenjevanje sodne prakse poučno. Na vsak način, z veseljem pozdravljam knjigo prof. dr. Verice Trstenjak in doc. dr. Maje Brkan, saj bo koristna za študente, teoretike in strokovnjake iz prakse.

Prepričan sem, da bo ta knjiga, ki je napisana v čudovitem slovanskem jeziku, še veliko let izstopala – kot gora Triglav – kot zelo pomemben prispevek k strokovni literaturi o EU.

Prof. dr. Koen Lenaerts,
Sodnik na Sodišču EU

Foreword

When one decides to write a textbook on the law of the European Union, one embarks upon a long and complex endeavour. Not only should such a textbook contain a comprehensive, thorough, and critical assessment of all aspects of EU law whilst managing the inevitable constraints of space, but, most importantly, it must deal with the fact that EU law as such is not easy to explain, notably to readers who are encountering the legal aspects of the European integration project for the first time. That is because EU law requires a different mindset, whereby many preconceptions about the way in which the law has traditionally operated must be set aside. As the gateway to the different dynamics underpinning EU law, a textbook on the law of the European Union should thus open the mind of the reader to a new paradigm of legal reasoning. This is precisely what the textbook of Professor dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan sets out to achieve.

To begin with, the textbook highlights the autonomous nature of EU law, by singling out the features which differentiate EU law from public international law and from the laws of the Member States. It is true that EU law is a creature of public international law, as the founding Treaties themselves demonstrate. However, unlike public international law, the focus of which has traditionally been States, EU law has always belonged to the 'Peoples of Europe'. By virtue of the principles of primacy and direct effect, which are explained in Chapter III of the textbook, EU law grants rights to – and imposes obligations on – private individuals. In the same way, EU law provides private individuals with sufficient legal remedies, either at EU or national level, which guarantee the effective judicial protection of EU rights. In contrast to the enforcement of public international law which is generally left to States, EU law is governed by a system of 'dual vigilance'. This means that, in addition to the enforcement actions brought by the European Commission against a Member State which has failed to fulfil its obligations under the Treaties, private individuals who seek declaratory, injunctive or/and monetary relief may also bring actions before national courts against a Member State. It follows that EU law has

achieved a substantial degree of emancipation from its public international law origins.

As explained in Chapter IV of the textbook, EU law is also autonomous in that it has provided the legal tools for the integration of Europe, notably through the Treaty provisions on the fundamental freedoms and those on EU citizenship. In that regard, EU law has given rise to novel questions to which answers cannot always be found in the laws of the Member States. In particular, the Court of Justice of the European Union (the 'CJEU') has been called upon to strike the right balance between the collective interests of the Union and the legitimate objectives pursued by the Member States. However, in striking such a balance, one must not forget that, although the legal order of the EU is autonomous in nature, it is not entirely insulated from internal and external influences. The autonomy of EU law does not imply that that law operates in a legal vacuum. Whilst the EU legal order must find its own 'constitutional space' between public international law and the constitutions of the Member States, that law must not 'burn all its bridges' with those legal orders. On the contrary, the autonomy of EU law is built upon mutual influence between itself, public international law and the laws of the Member States. Indeed, EU law uses both public international law and the laws of the Member States as a source of inspiration for the interpretation of primary EU law as well as secondary EU law. As explained in Chapter III of the textbook, the general principles of EU law are the paradigmatic example of this cross-fertilization. Inspired by the constitutional traditions common to the Member States and the European Convention on Human Rights, these judge-made constitutional principles are the result of a constructive judicial dialogue in a multilayered system of governance.

From a constitutional perspective, the textbook of Professor dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan aims to explain how the *raison d'être* of EU law lies in its commitment to strengthening the bonds between the Peoples of Europe, whilst at the same time respecting the diversity among the Member States. Stated simply, the textbook aims to explain how EU law gives concrete expression to the motto 'united in diversity'.

In addition to explaining the autonomous nature of EU law, a textbook on the law of the European Union should also explain the role played by the different actors involved in the European integration project, namely the EU

institutions and the Member States. That is why the textbook of Professor dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan includes a Chapter on the institutions of the EU as well as on the principles governing the relationship between the EU and the Member States. Horizontally, it is worth noting that the way in which the EU institutions operate does not reflect the traditional tripartite division of powers that applies to nation-States. For example, legislative power is not exercised exclusively by one institution, but it is shared between the Council and the European Parliament. The same applies to executive power which is shared between the Council and the Commission. By contrast, the CJEU is the only EU institution vested with judicial power. As the textbook rightly explains, the relationships among the EU political institutions are governed by the principle of institutional balance, according to which one EU institution may not encroach upon the prerogatives of another. Vertically, the relationships between the EU and the Member States are governed by the principle of conferral, by virtue of which the EU only enjoys the competences that the Member States have transferred to it. Outside the scope of those competences, it is not for the EU but for the Member States to act. In addition, where the EU is empowered to take action, it is committed to respecting the national identity of the Member States. For their part, the Member States are bound by the principle of loyal cooperation. This means that they must not only fulfil the obligations arising out of the Treaties or resulting from the acts of EU institutions, but that they must also refrain from any measure which could jeopardise the attainment of the EU's objectives. Unlike other systems with a vertical division of powers such as the U.S. where the two levels of governance have the capacity to work independently, the EU and the Member States must cooperate as they share legislative, executive and judicial functions. First, as Directives clearly demonstrate, EU acts of a legislative nature often require the intervention of national legislators. Second, Member States are generally entrusted with the application and enforcement of EU law. Finally, the contribution of the CJEU to the success of the European integration project takes place largely through the preliminary reference procedure, in which national courts play a leading role.

Moreover, Chapter V of the textbook of Professor dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan illustrates the way in which EU law operates in practice. To that end, the authors focus on certain aspects of European economic regulation. This is a good choice as it ensures that the textbook deals with

a range of topics that are of special interest to practitioners. Competition law, public procurement law and taxation are of great importance to law firms and to the legal advisers of undertakings. For example, if an undertaking wishes to embark on a joint-venture with another undertaking, it must do so in compliance with competition law. Otherwise, both undertakings may face a fine which could compromise their own existence. In the same way, undertakings with cross-border commercial activities may wish to structure their business in a way that it is fiscally beneficial. As to public procurement law, calls for tender represent an important source of revenue for undertakings. By virtue of EU law, public administrations may not discriminate on grounds of nationality against undertakings from other Member States that wish to participate in a call for tender. Chapter V of the textbook is also devoted to a topic of particular importance to the times in which we currently live, namely the economic and monetary policy of the EU.

Finally, the textbook, which primarily targets a Slovenian-speaking audience, concludes with a Chapter on the relationships between Slovenia and the EU. This provides the textbook with an added value, as it does not limit itself to examining EU law from a 'top-down' perspective, but also in a 'bottom-up' context. In that sense, by looking at the constitutional basis which allowed Slovenia to accede to the EU, the textbook explores the way in which EU law is perceived in the eyes of Slovenian constitutional law.

In light of the above, the textbook thus provides the reader with all the necessary elements to fully understand the nature, objectives, and dynamics of the EU legal order. Given that both authors are well acquainted with the inner workings of the CJEU, their critical assessment of the case law is enlightening. On all accounts, it is a great pleasure to welcome the book written by Professor dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan. Students, scholars, and practitioners will all benefit greatly from this book.

Like Mount Triglav, I am convinced that this book, written in a beautiful Slav language, will stand out as a most valuable contribution to EU scholarship for many years to come.

Prof. dr. Koen Lenaerts,
Judge at the Court of Justice of the European Union

Predgovor

Namen monografije *Pravo EU: ustavno, procesno in gospodarsko pravo EU* je zapolniti praznino v slovenskem pravnem prostoru glede del, ki na splošno obravnavajo pravo EU. Na slovenskem trgu je precej knjig, ki obravnavajo specializirane tematike v okviru prava EU, pa tudi knjig, ki obravnavajo širši sistem prava EU pred uveljavitvijo Lizbonske pogodbe, manj pa je literature, ki sistematično v enem delu obravnava temeljna področja tega pravnega reda. Cilj monografije je zato predstaviti pravni red EU po uveljavitvi Lizbonske pogodbe, ki vanj vnaša kar nekaj pomembnih vsebinskih novosti, na primer odpravo delitve prava EU na tri stebre (torej na pravo Skupnosti, skupno zunanjo in varnostno politiko ter policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah), podelitev pravne osebnosti Uniji, in ne le Skupnosti kot poprej, podelitev statusa institucije Evropskemu svetu, zavezujočo naravo Listine EU o temeljnih pravicah, možnost pristopa Unije k EKČP, in tudi nekatere bolj formalne spremembe, kot na primer sprememba imen pogodb in ponovno preštevilčenje členov, podobno kot z Amsterdamsko pogodbo. Po Lizbonski pogodbi je pravo EU postalo bolj enoten in koherenten sistem, ki naj bi bil bližje državljanom EU in bolj fleksibilen, kar zadeva postopke sprejemanja pravnih aktov. Knjiga je nastala tudi na podlagi izkušenj, ki sva jih kot generalna pravobranilka in pravna svetovalka pridobili na Sodišču EU, zato sva vanjo skušali vključiti čim več sodne prakse in teorijo ponazoriti s praktičnimi primeri sodb tega sodišča.

Knjiga je namenjena širokemu krogu bralcev. V prvi vrsti je seveda namenjena študentom, ki se s problematiko prava EU srečujejo v različnih letnikih študija. Zanje bo uporabna tako ob študiju splošne problematike prava EU – na primer pravnih virov, institucij ali zgodovinskega razvoja te tvorbe – kakor tudi ob spoznavanju nekaterih bolj specifičnih poglavij, na primer konkurenčnega prava ali prava javnih naročil. Nadalje bo knjiga dober pripomoček za osvežitev znanja za slovenske sodnike, ko se v praksi srečujejo s problemi prava EU, in državne pravobranilce, ki zastopajo Slovenijo pred Sodiščem EU. Na podlagi številnih praktičnih primerov lahko slovenskim sodnikom pomaga tudi pri oblikovanju vprašanj za predhodno odločanje, zato avtorici upava, da bo teh vprašanj v prihodnosti, morda tudi zaradi strokov-

ne opore, ki jo lahko sodnikom ponudi ta knjiga, več. Knjiga bo uporaben pripomoček tudi slovenskim odvetnikom; za tiste, ki bodo slovenske stranke zastopali pred Sodiščem EU, bo koristna za lažje razumevanje zlasti postopkov pred tem sodiščem, hkrati pa tudi njegovega načina argumentacije, da se bodo na zastopanje in morda tudi na ustno obravnavo lažje pripravili. Z boljšim znanjem prava EU bodo lahko slovenski odvetniki konkurirali kolegom iz tujine in slovenska podjetja bodo zato večkrat pripravljena zaupati zastopanje njim namesto velikim odvetniškim pisarnam iz Bruslja, Londona ali Pariza. Knjiga je seveda namenjena tudi drugim pravnikom, ki delajo v praksi, na primer v državni upravi ali v gospodarstvu. Slednjič pa je knjiga namenjena tudi teoretikom, ki področje prava EU že dobro poznajo, bodisi za osvežitev pridobljenega znanja bodisi za seznanitev z novostmi, ki jih v pravo EU prinaša Lizbonska pogodba.

Avtorici se želiva iskreno zahvaliti vsem, ki so kakor koli pripomogli k uspešnemu nastajanju te knjige, z vsebinskimi komentarji ali drugače, predvsem pa družinama in prijateljem, ki v času nastajanja te knjige z nama niso mogli uživati prijetnih nedeljskih popoldnevov in dopustniških dni. Zahvala za strokovne pripombe gre zlasti doc. dr. Meti Ahtik, doc. dr. Metki Brkan, Boštjanu Ferku, doc. dr. Alešu Ferčiču, mag. Petri Ferk, dr. Joséju Antoniu Gutiérrezu-Fonsu, doc. dr. Janji Hojnik, mag. Katji Plauštajner in prof. dr. Martini Repas. Za pripravo stvarnega kazala se zahvaljujeva Petri Weingerl.

Iskreno se zahvaljujeva recenzentoma, doc. dr. Mateju Avblju in prof. dr. Rajku Knezu. Posebna zahvala gre tudi prof. dr. Koenu Lenaertsu, da je napisal predgovor. Prošnja prof. dr. Lenaertsu za pripravo predgovora nikakor ni bila naključje. S Slovenijo je namreč povezan prek prvega slovenskega vprašanja za predhodno odločanje, saj je bil predsednik senata v zadevi C-403/09 PPU, Detiček, in je bil tako neposredno soočen s pravnimi problemi, povezanimi z uporabo prava EU v Sloveniji. Decembra leta 2009 je tudi razglasil sodbo v zadevi Detiček v slovenskem jeziku.

Iskreno se zahvaljujeva GV Založbi, ki je v teh kriznih časih našla pogum in modrost za izdajo knjige, ki morda ne bo prinesla velikega dobička. Zahvala gre sodelavcem založbe, zlasti direktorju Boštjanu Koritniku in bivši direktorici Vidi Šibenik.

Knjiga je res obsežno delo, vsekakor pa jo je vedno mogoče izboljšati. Latinski rek, ki avtorje vabi, naj svoja dela pogosto popravljajo, pravi *Saepe stilum*

veritas! Avtorici bova zato hvaležni vsakomur za morebitne predloge in pripombe, ki jih bova vsekakor upoštevali pri naslednjih izdajah, pri čemer naj velja avtoriteta argumenta, in ne argument avtoritete.

Luxembourg in Ljubljana, 1. maj 2012

prof. dr. Verica Trstenjak
doc. dr. Maja Brkan

Povzetek

Monografija Pravo EU: ustavno, procesno in gospodarsko pravo EU avtoric prof. dr. Verice Trstenjak in doc. dr. Maje Brkan obravnava pravno ureditev Evropske unije po uveljavitvi Lizbonske pogodbe. Sistematično in analitično obravnava vsa ključna področja prava EU, kot je v veljavi na podlagi Lizbonske pogodbe. Slednja uvaja več sprememb, na katere monografija opozarja v posameznih poglavjih. Poseben poudarek je na novejši sodni praksi Sodišča EU, v okviru katere so predstavljene tako sodbe kot sklepni predlogi generalnih pravobranilcev. Pri posameznih področjih je predstavljena ne le primarna, temveč tudi sekundarna zakonodaja Unije. Monografija nadalje vsebuje številne tabele in preglednice, ki bralcu nazorno ponazarjajo posamezna vprašanja in probleme. Izpostavljena so tudi vprašanja in problemi, povezani s položajem Slovenije v EU, med njimi na primer tudi postopki, v katerih je Slovenija nastopala kot tožeča ali tožena stranka.

Monografijo sestavlja sedem delov. Uvodnemu poglavju sledi poglavje o razvoju evropske ideje, v katerem avtorici obravnavata proces nastajanja Evropske unije, od začetnih pobud v petdesetih letih in ratifikacije prvih ustanovitvenih pogodb do sprememb teh pogodb in nazadnje do sprejema Listine o temeljnih pravicah EU in Lizbonske pogodbe. Obravnavani so pomen vsake od pogodb in temeljne spremembe, ki so jih te pogodbe vnesle v pravni red EU.

Poglavje o organizaciji in strukturi EU obravnava posamezne institucije EU (Evropski parlament, Evropski svet, Svet, Evropsko komisijo, Sodišče EU, Evropsko centralno banko in Evropsko računsko sodišče), njihovo sestavo, pristojnosti in ključne načine odločanja. To poglavje vsebuje tudi del, ki obravnava različne vire prava EU (tako primarnega kot tudi sekundarnega prava) in njegova temeljna načela. Obravnavan je tudi sistem pravnega varstva v EU, v okviru katerega so predstavljeni najpomembnejši postopki pred Sodiščem EU, Splošnim sodiščem EU in Sodiščem za uslužbence EU, kot na primer postopek predhodnega odločanja, ničnostna tožba, tožba zaradi neizpolnitve obveznosti, tožba zaradi nedelovanja, postopek s pravnimi sredstvi, postopek za izdajo mnenja in drugi postopki. V namen pojasnitve vsakega od postopkov je vključena relevantna sodna praksa vseh sodnih instanc EU.

V poglavju o notranjem trgu so predstavljene temeljne ekonomske svoboščine v EU (prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala), njihov pomen in pravna ureditev). To poglavje natančno obravnava tudi izjeme, ki so dopustne od omejitve vsake od svoboščin, najpomembnejšo sodno prakso Sodišča EU in pomen načela sorazmernosti pri presoji omejitev teh temeljnih svoboščin. V to poglavje je vključena tudi analiza razmerja med temeljnimi svoboščinami in temeljnimi pravicami, ki jo je Sodišče EU že velikokrat obravnavalo v svoji sodni praksi. Poleg tega je v poglavje vključen del, ki obravnava vprašanja in sodno prakso glede državljanstva EU, področje, ki v EU postaja čedalje pomembnejše in na katerem se sodna praksa Sodišča EU v zadnjih letih vse bolj razvija.

V poglavju o podlagah evropske gospodarske ureditve so obravnavana neka-tera izbrana poglavja z gospodarskopravnega področja. Monografija najprej obravnava vprašanja konkurenčnega prava, kjer je pojasnjena pravna ureditev glede prepovedi omejevalnih sporazumov, zlorabe prevladujočega položaja, koncentracij in državnih pomoči, vključena pa je tudi predstavitev zadev, v katerih so stranke slovenska podjetja ali združenja. Del o ekonomski in monetarni uniji obravnava različne faze razvoja te politike, vprašanja evra in institucionalni okvir te politike. V poglavje o evropski gospodarski ureditvi je vključena tudi problematika javnih naročil, koncesij, javnih služb in javno-zasebnega partnerstva. Obravnavana je pravna ureditev vsakega od teh področij in izbrana sodna praksa Sodišča EU. V delu o davkih avtorici predstavita tako problematiko harmonizacije posrednega obdavčenja (na primer davka na dodano vrednost) kot tudi vpliv prava EU na neposredno obdavčenje (na primer na dohodnino), ki sicer v okviru EU ni predmet harmonizacije.

Za Slovenijo pa je posebnega pomena poglavje o Sloveniji in Evropski uniji, v katerem avtorici obravnavata vprašanja pristopa Slovenije k EU in sprememb slovenske ustave, povezane z njenim pristopom k EU, predstavljena pa sta tudi postopek imenovanja slovenskih predstavnikov na pomembnejše funkcije v EU in druga relevantna slovenska zakonodaja v zvezi z EU.

V zadnjem poglavju monografije so zajete priloge oziroma preglednice, na primer obrazec za pritožbo pri Evropski komisiji zaradi neizpolnjevanja prava Unije s strani države članice, primer besedila sodbe Sodišča EU in sklepnih predlogov generalne pravobranilke, aktivnosti slovenskih organov in strank pred Sodiščem EU, pa tudi tabele z navedbami o Slovencih, ki zasedajo najpomembnejše funkcije v institucijah EU.

EU Law: Constitutional, Procedural and Commercial EU Law

Authors: prof. dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan

Summary

The monograph entitled »EU Law: Constitutional, Procedural and Commercial EU Law« by professor dr. Verica Trstenjak and assist. prof. dr. Maja Brkan, focuses on the legal regulation of the European Union after the Treaty of Lisbon. Using a systematic and analytical approach this monograph addresses all the key areas of EU law as it is in force under the Lisbon Treaty. The latter has introduced several changes to which attention is drawn in the individual chapters. A particular emphasis is given to recent case law of the European Court of Justice: presented are both judgments as well as opinions of the Advocates General. Primary and secondary legislation in specific areas are discussed. The monograph also contains numerous tables and spreadsheets which clearly illustrate particular issues and problems of legislation. Exposed are issues and problems associated with the position of Slovenia in the EU, including cases in which Slovenia has acted as a plaintiff or defendant.

The monograph is divided into seven parts. The introductory chapter is followed by the chapter on the development of the European idea, which discusses the process of creation of the European Union, from early initiatives in the fifties and ratification of the first Treaties to the changes of the Treaties and finally to the adoption of the Charter of Fundamental Rights and the Treaty of Lisbon. Discussed are the importance of individual treaties and the most important changes introduced by them into the *acquis*.

Then follows the chapter on organization and structure of the EU, which discusses the EU institutions (the European Parliament, the European Council, the Council, the European Commission, the Court of Justice of the EU, the European Central Bank and the European Court of Auditors), focusing on their composition and key decision-making processes. This chapter also contains the section dealing with different sources of EU law (both primary and secondary legislation) and its fundamental principles.

The system of legal protection in the EU is also discussed, in the framework of which the most important proceedings before the European Court of Justice,

the General Court of the EU and the EU Civil Service Tribunal are analysed, such as the preliminary ruling procedure, the action for annulment, action for failure to fulfil an obligation, action for failure to act, legal remedies, the procedure for issuing an opinion, and other procedures. With the purpose of clarifying each of these procedures, the relevant case law of all the EU courts is included.

The chapter on the internal market presents fundamental economic freedoms in the EU (free movement of goods, persons, services and capital), their significance and their legal regulation. Specifically addressed are also derogations from the restrictions of each of the freedoms, the most important case-law of the European Court of Justice as well as the importance of the principle of proportionality in analysing the restrictions of these fundamental freedoms. The chapter also includes the analysis of the relationship between fundamental freedoms and fundamental rights which the European Court of Justice has already treated several times in its case-law. In addition to the above topics, the section is included into this chapter dealing with issues and case law on citizenship of the Union, an area which is becoming increasingly important in the EU and in which the European Court of Justice has developed an abundant case-law in recent years.

The chapter based on European economic regulation analyses selected topics in the area of commercial law. The issues of competition law are first discussed, which clarify the legal basis for the prohibition of restrictive agreements, abuse of dominant position, mergers and state aid. Cases in which Slovenian companies or associations are parties to the procedure are also included. The section on the Economic and Monetary Union addresses different stages in the development of this policy, together with issues of the euro and the institutional framework of this policy. The chapter on the European economic regulation also includes the topics of public procurements, concessions, public services and public-private partnership. Examined is the legal regulation of each of these areas as well as selected case law of the European Court of Justice. In the part concerning taxation, the authors present the issues of harmonisation of indirect taxation (eg. VAT) as well as the impact of EU law on direct taxation (eg. income tax) which is not subject to harmonization in the EU.

For Slovenian readers, the chapter on Slovenia in the European Union is of particular importance. This chapter discusses the issue of Slovenia's accession

to the EU and changes in the Slovenian Constitution after its accession. The appointment procedure of Slovenian representatives to the most important functions in the EU is also mentioned and other relevant Slovenian legislation relating to the EU is included.

The last chapter of the monograph contains annexes or spreadsheets, such as the form for a complaint to the European commission concerning a Member State's failure to comply with EU law, an example of a judgment of the European Court of Justice and the opinion of an Advocate General, as well as activities of the Slovenian authorities and parties before the European Court of Justice. The table is also included showing Slovenian representatives who perform important functions in the EU institutions.

Kazalo

Spremna beseda	9
Foreword	13
Predgovor	17
Povzetek	21
Summary	23
Seznam kratic	63
I. UVOD	67
II. RAZVOJ EVROPSKE IDEJE	71
1. Začetki evropske ideje	71
2. Maastrichtska pogodba	76
3. Amsterdamska pogodba	77
4. Pogodba iz Nice	79
5. Neuspela Pogodba o Ustavi za Evropo	80
6. Listina EU o temeljnih pravicah	81
7. Lizbonska pogodba	82
8. Širitve EU in pogoji za pristop k Uniji	85
9. Možnost izstopa iz Unije	87
III. ORGANIZACIJA IN STRUKTURA EVROPSKE UNIJE ...	89
1. Institucije EU	89
1.1. Evropski parlament	90
1.1.1. Uvod	90
1.1.2. Sestava	92
1.1.3. Sedež	97
1.1.4. Mandat in način odločanja	98
1.1.5. Volitve	98

1.1.6.	Funkcije Evropskega parlamenta	100
1.1.6.1.	Zakonodajna funkcija	100
1.1.6.2.	Proračunska funkcija	101
1.1.6.3.	Funkcija političnega nadzora	102
1.1.6.4.	Zakonodajna iniciativa	106
1.1.6.5.	Vloga Evropskega parlamenta pri sklepanju mednarodnih sporazumov	107
1.2.	Evropski svet	107
1.2.1.	Uvod	107
1.2.2.	Sestava in delovanje	108
1.2.3.	Funkcije Evropskega sveta in njegovega predsednika	109
1.3.	Svet	110
1.3.1.	Uvod	110
1.3.2.	Sestava in delovanje	111
1.3.3.	Funkcije	114
1.4.	Evropska komisija	115
1.4.1.	Uvod	115
1.4.2.	Vloga Komisije	116
1.4.3.	Postopek imenovanja in mandat	117
1.5.	Sodišče EU	121
1.5.1.	Uvod	121
1.5.2.	Vrste sodišč v EU	124
1.5.3.	Sodišče EU	127
1.5.3.1.	Nastanek, pomen, sedež	127
1.5.3.2.	Sestava in mandat	128
1.5.3.3.	Način dela in postopek	132
1.5.3.4.	Pristojnosti Sodišča EU	135
1.5.3.5.	Jezikovna ureditev na Sodišču EU	136
1.5.4.	Splošno sodišče EU	138
1.5.4.1.	Nastanek, pomen, sedež	138
1.5.4.2.	Sestava in postopek	139
1.5.4.3.	Pristojnosti Splošnega sodišča EU	140
1.5.5.	Sodišče za uslužbence EU	146
1.5.5.1.	Nastanek, pomen, sedež	146
1.5.5.2.	Sestava in postopek	147
1.5.5.3.	Pristojnosti Sodišča za uslužbence EU ...	148
1.5.6.	Časovna preglednica: večanje števila sodnikov Sodišča EU	149
1.6.	Evropsko računsko sodišče	150

1.6.1.	Uvod	150
1.6.2.	Sestava in mandat	151
1.6.3.	Funkcije	153
1.6.4.	Sodna praksa Sodišča EU glede Evropskega računskega sodišča	153
1.7.	Evropska centralna banka	154
1.8.	Drugi organi, uradi ali agencije Unije	157
1.8.1.	Evropska investicijska banka	157
1.8.1.1.	Pristojnosti	157
1.8.1.2.	Organizacija	158
1.8.2.	Evropski varuh človekovih pravic	159
1.8.2.1.	Pristojnosti in postopek	159
1.8.2.2.	Imenovanje	159
1.8.3.	Evropski nadzornik za varstvo podatkov	161
1.8.3.1.	Pristojnosti in postopek	161
1.8.3.2.	Imenovanje	161
1.8.4.	Posvetovalni organi Unije	164
1.8.4.1.	Odbor regij	164
1.8.4.2.	Ekonomsko-socialni odbor	164
1.8.5.	Agencije EU	165
1.8.6.	Drugi organi EU	167
2.	Viri prava EU	168
2.1.	Klasifikacija virov prava EU	168
2.2.	Primarno pravo EU (evropska ustava)	169
2.2.1.	Pogodbe	170
2.2.1.1.	Ustanovitvene in pristopne pogodbe	170
2.2.1.2.	Mednarodni sporazumi	170
2.2.2.	Listina EU o temeljnih pravicah	172
2.2.3.	Temeljna načela	172
2.2.4.	Običajno pravo	174
2.2.5.	Sodna praksa Sodišča EU	174
2.3.	Sekundarno pravo EU (evropska zakonodaja)	175
2.3.1.	Uredba	178
2.3.1.1.	Splošno o uredbi	178
2.3.1.2.	Neposredna uporaba in neposredni učinek uredb	181
2.3.1.3.	Kdo lahko sprejme uredbo	181
2.3.1.4.	Razmejitev od drugih pravnih aktov	182
2.3.2.	Direktiva	183

2.3.2.1.	Splošno o direktivi	183
2.3.2.2.	Minimalna in popolna harmonizacija (uskladitev)	185
2.3.2.3.	Obveznost prenosa direktive v nacionalni pravni red	188
2.3.3.	Sklep.	192
2.3.3.1.	Splošno o sklepu	192
2.3.3.2.	Novosti v Lizbonski pogodbi.	193
2.3.4.	Nezakonodajni akti: priporočila in mnenja	194
2.3.4.1.	Splošno o priporočilih in mnenjih	194
2.3.4.2.	Posebej o priporočilih	194
2.3.4.3.	Posebej o mnenjih	195
2.3.5.	Drugi akti	196
2.3.5.1.	Zelena in bela knjiga	196
2.3.5.2.	Drugo.	198
2.4.	Temeljne pravice.	199
2.4.1.	Listina EU o temeljnih pravicah.	200
2.4.2.	Pristop EU k EKČP	203
2.4.3.	Drugi pravni viri varstva temeljnih pravic	204
3.	Temeljna načela prava EU.	206
3.1.	Načelo primarnosti prava EU	206
3.2.	Načelo prenosa pristojnosti.	213
3.2.1.	Pojem in razmejitve od načela subsidiarnosti	213
3.2.2.	Vrste pristojnosti v EU	213
3.2.2.1.	Izključne pristojnosti	214
3.2.2.2.	Deljene pristojnosti	214
3.2.2.3.	Dopolnjujoče pristojnosti.	215
3.2.2.4.	Primeri iz sodne prakse Sodišča EU	215
3.2.3.	Širitev pristojnosti EU	216
3.2.3.1.	Klavzula o fleksibilnosti	216
3.2.3.2.	Domnevane pristojnosti	217
3.3.	Načelo subsidiarnosti	218
3.4.	Načelo sorazmernosti	223
3.4.1.	Splošno o načelu sorazmernosti.	223
3.4.2.	Tristopenjski preizkus sorazmernosti.	224
3.4.3.	Načelo sorazmernosti v sodni praksi Sodišča EU	225
3.5.	Neposredna uporaba prava EU	228
3.5.1.	Splošno o neposredni uporabi prava EU	228
3.5.2.	Monistični in dualistični sistem	229
3.5.3.	Pogoji za neposredno uporabo prava EU	229

3.6. Neposredni učinek prava EU	230
3.6.1. Splošno o neposrednem učinku	230
3.6.2. Posebej o neposrednem učinku direktiv	234
3.6.2.1. Vertikalni neposredni učinek direktiv	234
3.6.2.2. Odsotnost horizontalnega neposrednega učinka direktiv	234
3.6.2.3. Zgodnejša sodna praksa Sodišča EU glede vertikalnega in horizontalnega neposrednega učinka direktiv	235
3.6.2.4. Novejša sodna praksa Sodišča EU, povezana s horizontalnim neposrednim učinkom direktiv	240
3.7. Načelo skladne razlage	248
3.7.1. Splošno o načelu skladne razlage	248
3.7.2. Sodna praksa Sodišča EU glede načela skladne razlage	249
3.7.2.1. Skladna razlaga v primeru odsotnosti vertikalnega neposrednega učinka	249
3.7.2.2. Skladna razlaga namesto horizontalnega neposrednega učinka	250
4. Pravno varstvo v EU pred Sodiščem EU	252
4.1. Postopek predhodnega odločanja po 267. členu PDEU (prej 234. členu PES)	252
4.1.1. Splošno	252
4.1.2. Pojem »sodišče« v smislu 267. člena PDEU	255
4.1.3. Možnost in dolžnost postaviti vprašanje za predhodno odločanje	258
4.1.3.1. Možnost postaviti vprašanje za predhodno odločanje	258
4.1.3.2. Dolžnost postaviti vprašanje za predhodno odločanje	261
4.1.4. Posledice nespoštovanja obveznosti predložitve ali napačne odločitve nacionalnega sodišča	263
4.1.5. Odločanje o razlagi ali veljavnosti aktov institucij Unije	265
4.1.5.1. Odločanje o razlagi aktov Unije	265
4.1.5.2. Odločanje o veljavnosti aktov Unije	267
4.1.6. Vsebina in oblikovanje vprašanja za predhodno odločanje	270

4.1.7.	Hitri in nujni postopek predhodnega odločanja ter prednostno obravnavanje zadeve.	271
4.1.7.1.	Hitri postopek predhodnega odločanja ...	272
4.1.7.2.	Nujni postopek predhodnega odločanja ...	272
4.1.7.3.	Prednostno obravnavanje zadeve.	274
4.1.8.	Doktrina <i>acte clair</i>	274
4.1.9.	Koga zavezuje sodba Sodišča EU.	276
4.1.9.1.	Nacionalno sodišče, ki je predložilo vprašanje.	276
4.1.9.2.	Drugi organi v državi članici, iz katere izhaja vprašanje.	277
4.1.9.3.	Učinek sodb: <i>erga omnes</i> in <i>ex tunc</i>	278
4.1.10.	Ovire za postavljanje predhodnih vprašanj.	281
4.1.11.	Slovenija in vprašanja za predhodno odločanje.	281
4.1.11.1.	Vprašanja za predhodno odločanje iz Slovenije.	282
4.1.11.2.	Zakaj bi slovenska sodišča morala biti aktivnejša.	285
4.1.11.3.	Druge zadeve, pomembne za Slovenijo ..	286
4.1.12.	Primer izreka sodbe, izdane v postopku predhodnega odločanja.	288
4.1.13.	Statistika vprašanj za predhodno odločanje.	289
4.2.	Tožba zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi 258. do 260. člena PDEU (prej 226. do 228. člena PES).	290
4.2.1.	Tožba Komisije proti državi članici: postopek na podlagi 258. člena PDEU.	291
4.2.1.1.	Splošno.	291
4.2.1.2.	Aktivna legitimacija.	291
4.2.1.3.	Pasivna legitimacija.	292
4.2.1.4.	Postopek pred Komisijo.	292
4.2.1.5.	Postopek pred Sodiščem EU.	293
4.2.1.6.	Sodna praksa Sodišča EU.	294
4.2.1.7.	Primer izreka sodbe, izdane v postopku na podlagi 258. člena PDEU.	298
4.2.2.	Tožba Komisije proti državi članici: postopek na podlagi 260. člena PDEU – naložitev finančnih sankcij.	299
4.2.2.1.	Splošno.	299
4.2.2.2.	Faze postopka po 260. členu PDEU.	300
4.2.2.3.	Vrste in višina sankcij.	301

4.2.2.4.	Sodna praksa Sodišča EU	303
4.2.2.5.	Novosti, uvedene z Lizbonsko pogodbo ..	307
4.2.2.6.	Primer izreka sodbe, izdane v postopku na podlagi 260. člena PDEU	308
4.2.3.	Tožbe Komisije proti Sloveniji	310
4.2.4.	Tožba države članice proti državi članici (259. člen PDEU)	314
4.2.4.1.	Splošno	314
4.2.4.2.	Aktivna in pasivna legitimacija	315
4.2.4.3.	Sodna praksa Sodišča EU	315
4.2.5.	Statistika	318
4.3.	Ničnostna tožba na podlagi 263. člena PDEU (prej 230. člena PES)	318
4.3.1.	Splošno	318
4.3.2.	Aktivna legitimacija	320
4.3.2.1.	Privilegirani tožniki	320
4.3.2.2.	Polprivilegirani tožniki	320
4.3.2.3.	Neprivilegirani tožniki	320
4.3.3.	Pasivna legitimacija	328
4.3.4.	Akti, ki se lahko izpodbijajo z ničnostno tožbo ...	328
4.3.5.	Pravne posledice ničnostne tožbe	330
4.3.6.	Ničnostne tožbe Slovenije	331
4.4.	Tožba zaradi nedelovanja na podlagi 265. člena PDEU (prej 232. člena PES)	331
4.4.1.	Splošno	331
4.4.2.	Aktivna in pasivna legitimacija	332
4.4.3.	Značilnosti sodbe Sodišča EU	333
4.4.4.	Razmerje med tožbo zaradi nedelovanja in ničnostno tožbo	333
4.4.5.	Sodna praksa Sodišča EU	334
4.5.	Odškodninska tožba na podlagi 268. in 340. člena PDEU (prej 235. in 288. člena PES)	334
4.5.1.	Splošno	334
4.5.2.	Aktivna in pasivna legitimacija	336
4.5.3.	Pogoji za dodelitev odškodnine	336
4.5.4.	Sodna praksa Sodišča EU	337
4.6.	Pravna sredstva	338
4.6.1.	Pritožbeni postopek (prvi in drugi odstavek 256. člena PDEU)	338

4.6.1.1.	Pritožba proti odločitvam Splošnega sodišča EU	338
4.6.1.2.	Pritožba proti odločitvam Sodišča za uslužbenca EU	343
4.6.2.	Izredna pravna sredstva	345
4.6.2.1.	Ugovor tretjega	345
4.6.2.2.	Obnova postopka	346
4.7.	Mnenje na podlagi enajstega odstavka 218. člena PDEU (prej šestega odstavka 300. člena PES)	347
4.7.1.	Splošno	347
4.7.2.	Kdo je upravičen zahtevati izdajo mnenja	348
4.7.3.	Odločanje o mnenju in zavezujoča narava mnenja ..	348
4.7.4.	Sodna praksa Sodišča EU	349
4.8.	Drugi postopki	350
4.8.1.	Začasne odredbe	350
4.8.2.	Revizija	351
4.8.3.	Razlaga sodbe	352
4.8.4.	Ugovor nezakonitosti	353
4.9.	Razmejitev pristojnosti med Sodiščem EU in Splošnim sodiščem EU	355
4.10.	Metode razlage, značilne za pravo Unije	356
4.10.1.	Načelo skladne razlage	356
4.10.2.	Samostojna (avtonomna) razlaga	358
4.10.3.	Razlaga prava EU s stališča jezikovnih različic ...	359
4.10.3.1.	Upoštevanje jezikovnih različic predpisov EU	359
4.10.3.2.	Problematika učinkov neprevedenih predpisov EU	359
4.10.4.	Druge metode razlage	362
IV.	NOTRANJNI TRG	365
1.	Skupni trg in notranji trg	365
2.	Temeljne svoboščine	367
3.	Prosti pretok blaga (28. do 37. člen PDEU)	368
3.1.	Pojem	368
3.2.	Pojem blaga v smislu določb PDEU o prostem pretoku blaga	369
3.3.	Carinska unija	371
3.3.1.	Odprava notranjih carin in dajatev z enakim učinkom	373

3.3.2.	Uvedba in uporaba skupne carinske tarife	376
3.4.	Uvodno o prepovedi količinskih omejitev in ukrepov z enakim učinkom med državami članicami	376
3.4.1.	Prepoved količinskih omejitev	376
3.4.2.	Ukrepi z enakim učinkom količinskim omejitvam	378
3.5.	Prepoved ukrepov z enakim učinkom količinskim omejitvam pri uvozu	381
3.5.1.	Opredelitev: sodna praksa Sodišča EU	381
3.5.2.	Omejitev »formule Dassonville« v sodni praksi Sodišča EU: izvzetje nekaterih načinov prodaje (sodba v zadevi Keck)	387
3.5.3.	Za notranji trg omejujoča dejanja posameznikov	392
3.6.	Prepoved ukrepov z enakim učinkom količinskim omejitvam pri izvozu	395
3.6.1.	Uvodno o pojmu	395
3.6.2.	Opredelitev: sodna praksa Sodišča EU	395
3.7.	Izjeme od omejitev prostega pretoka blaga	401
3.7.1.	Izjeme na podlagi 36. člena PDEU (prej 30. člena PES)	401
3.7.1.1.	Javna morala	402
3.7.1.2.	Javni red	402
3.7.1.3.	Javna varnost	404
3.7.1.4.	Varovanje zdravja in življenja ljudi, živali ali rastlin	405
3.7.1.5.	Varstvo nacionalnih bogastev z umetniško, zgodovinsko ali arheološko vrednostjo	406
3.7.1.6.	Varstvo industrijske in poslovne lastnine	407
3.7.1.7.	Prepoved biti sredstvo za samovoljno diskriminacijo ali prikrito omejevanje trgovine	409
3.7.2.	Izjeme, ki jih je razvilo Sodišče EU v sodni praksi: obvezne zahteve oziroma nujni razlogi v splošnem interesu	409
3.7.2.1.	Cassis de Dijon	410
3.7.2.2.	Razlika med obveznimi zahtevami in izjemami na podlagi 36. člena PDEU	412
3.7.2.3.	Posamezne obvezne zahteve	412
3.8.	Preizkus sorazmernosti	414
3.9.	Nediskriminatorno preoblikovanje državnih tržnih monopolov	416

3.10. Povzetek: sheme preizkusa omejitev prostega pretoka blaga.	417
4. Prosto gibanje delavcev (45. do 48. člen PDEU)	420
4.1. Pojem	420
4.2. Vsebina prostega gibanja delavcev	421
4.2.1. Prepoved diskriminacije	422
4.2.2. Prepoved omejevanja	425
4.2.3. Sekundarna zakonodaja	426
4.3. Področje uporabe prostega gibanja delavcev	428
4.3.1. Uporaba <i>ratione personae</i>	428
4.3.1.1. Kdo se lahko sklicuje na določbe o prostem gibanju delavcev	428
4.3.1.2. Koga zavezujejo določbe o prostem gibanju delavcev.	432
4.3.2. Uporaba <i>ratione loci</i>	433
4.3.2.1. Splošno in zahteva po čezmejnem elementu.	433
4.3.2.2. Prepoved obrnjene diskriminacije	434
4.4. Spremljevalne pravice: socialna varnost delavca	436
4.5. Izjeme glede prostega gibanja delavcev	438
4.5.1. Izjeme iz PDEU	438
4.5.1.1. Javni red in javna varnost	438
4.5.1.2. Javno zdravje	439
4.5.2. Nujni razlogi v splošnem interesu	440
4.5.3. Izjema glede državne uprave	441
4.6. Pomembnejše odločitve Sodišča EU na področju prostega gibanja delavcev	444
5. Svoboda ustanavljanja (49. do 55. člen PDEU)	451
5.1. Pojem	451
5.2. Vsebina svobode ustanavljanja	454
5.2.1. Prepoved diskriminacije	454
5.2.2. Prepoved omejevanja	455
5.3. Področje uporabe svobode ustanavljanja	456
5.3.1. Uporaba <i>ratione personae</i>	456
5.3.1.1. Fizične osebe (samozaposlene osebe) . . .	456
5.3.1.2. Pravne osebe (družbe ali podjetja).	457
5.3.2. Uporaba <i>ratione loci</i>	459

5.3.3.	Razmerje med svobodo ustanavljanja in drugimi svoboščinami	460
5.3.3.1.	Svoboda ustanavljanja in prosto gibanje delavcev	460
5.3.3.2.	Svoboda ustanavljanja in svoboda opravljanja storitev	461
5.3.3.3.	Svoboda ustanavljanja in prosti pretok kapitala	462
5.4.	Spremljevalne pravice: priznavanje poklicnih kvalifikacij	462
5.5.	Sekundarno pravo glede svobode ustanavljanja	467
5.6.	Izjeme glede svobode ustanavljanja	468
5.6.1.	Javni red, javna varnost in javno zdravje	469
5.6.1.1.	Javni red in javna varnost	470
5.6.1.2.	Javno zdravje	471
5.6.2.	Nujni razlogi v splošnem interesu	472
5.6.3.	Izjema glede javne oblasti	473
5.7.	Pomembnejše odločitve Sodišča EU	479
5.7.1.	Prenos dejanskega sedeža družbe	480
5.7.1.1.	»Izselitev« dejanskega sedeža družbe iz druge države članice	480
5.7.1.2.	»Priselitev« dejanskega sedeža družbe v drugo državo članico	483
5.7.2.	Sodna praksa glede sekundarnega prava o svobodi ustanavljanja	488
5.7.3.	Svoboda ustanavljanja in davki	492
5.7.4.	Svoboda ustanavljanja na področju zdravstva	495
6.	Svoboda opravljanja storitev (56. do 62. člen PDEU)	498
6.1.	Pojem	498
6.2.	Storitve v smislu določb PDEU o svobodi opravljanja storitev	499
6.2.1.	Pojem	499
6.2.2.	Kategorije storitev	502
6.2.2.1.	Aktivna svoboda opravljanja storitev	502
6.2.2.2.	Pasivna svoboda opravljanja storitev	502
6.2.2.3.	Čezmejno prečkanje storitev	503
6.2.2.4.	Opravljanje storitev v tretji državi članici	503
6.3.	Vsebina svobode opravljanja storitev	504
6.3.1.	Prepoved diskriminacije	504
6.3.2.	Prepoved omejevanja	505

6.4. Področje uporabe svobode opravljanja storitev	505
6.4.1. Uporaba <i>ratione personae</i>	505
6.4.2. Uporaba <i>ratione loci</i>	506
6.4.3. Razmerje med svobodo opravljanja storitev in drugimi svoboščinami	506
6.4.3.1. Svoboda opravljanja storitev in svoboda ustanavljanja	507
6.4.3.2. Svoboda opravljanja storitev in prosto gibanje delavcev	507
6.4.3.3. Svoboda opravljanja storitev in prosti pretok blaga	508
6.4.3.4. Svoboda opravljanja storitev in prosti pretok kapitala	508
6.4.4. Izvzetje prevoznih, bančnih in zavarovalniških storitev	509
6.5. Spremljevalne pravice: priznavanje poklicnih kvalifikacij	509
6.6. Sekundarna zakonodaja	509
6.6.1. Splošno	509
6.6.2. Direktiva o storitvah	511
6.7. Izjeme glede svobode opravljanja storitev	515
6.7.1. Javni red, javna varnost in javno zdravje	515
6.7.2. Nujni razlogi v splošnem interesu	515
6.7.3. Izjema glede javne oblasti	516
6.8. Pomembnejše odločitve Sodišča EU	518
6.8.1. Igre na srečo	518
6.8.2. Zdravstvene storitve	521
7. Prosti pretok kapitala in plačil (63. do 66. člen PDEU)	523
7.1. Pojem	523
7.2. Vsebina prostega pretoka kapitala in plačil	525
7.2.1. Prepoved diskriminacije	525
7.2.2. Prepoved omejevanja	526
7.2.3. Sekundarna zakonodaja	526
7.3. Področje uporabe prostega pretoka kapitala	527
7.3.1. Uporaba <i>ratione personae</i>	527
7.3.2. Uporaba <i>ratione loci</i>	528
7.3.3. Razmejitve od drugih temeljnih svoboščin	529
7.3.3.1. Prosti pretok kapitala in prosti pretok blaga	529

7.3.3.2.	Prosti pretok kapitala in svoboda ustanavljanja.	529
7.3.3.3.	Prosti pretok kapitala in svoboda opravljanja storitev	530
7.3.3.4.	Prosti pretok kapitala in prosto gibanje delavcev	531
7.4.	Izjeme glede prostega pretoka kapitala	531
7.4.1.	Izjeme iz PDEU	531
7.4.1.1.	Predpisi davčnega prava (točka (a) prvega odstavka 65. člena PDEU).....	531
7.4.1.2.	Točka (b) prvega odstavka 65. člena PDEU	533
7.4.1.3.	Neposeganje v omejitev pravice do ustanavljanja.	535
7.4.1.4.	Prepoved samovoljne diskriminacije ali prikritega omejevanja prostega pretoka kapitala.	536
7.4.2.	Nujni razlogi v splošnem interesu, kot jih je razvila sodna praksa Sodišča EU	536
7.5.	Pomembnejše odločitve Sodišča EU	537
7.5.1.	Davki	537
7.5.2.	Zlate delnice.....	542
8.	Temeljne svoboščine in pravice	545
9.	Državljanstvo Unije	548
9.1.	Od »državljana trga« do splošnega prostega gibanja oseb ..	548
9.2.	Pravna ureditev državljanstva Unije	551
9.2.1.	Pogodba o delovanju EU, Pogodba o EU in Listina EU o temeljnih pravicah.	551
9.2.2.	Evropske uredbe in direktive	553
9.2.3.	Pravica do izstopa/vstopa in prebivanja	554
9.3.	Pomembnejše odločitve Sodišča EU	556
9.3.1.	Zapisi imen državljanov EU	556
9.3.2.	Državljanstvo Unije in socialne pravice	558
9.3.3.	Državljanstvo Unije in davki	562
9.3.4.	Državljanstvo Unije in študenti	563
9.3.5.	Državljanstvo Unije in državljani tretjih držav	566
9.3.6.	Državljanstvo Unije in pravica do stalnega prebivališča	571
9.3.7.	Izguba evropskega državljanstva	572
9.4.	Prihodnost evropskega državljanstva	573

V. TEMELJI EVROPSKE GOSPODARSKE	
UREDITVE – IZBRANA POGLAVJA	575
1. Konkurenčno pravo	575
1.1. Uvod	575
1.2. Omejevalni sporazumi	577
1.2.1. Pojem (prvi odstavek 101. člena PDEU)	577
1.2.1.1. Sporazumi med podjetji	578
1.2.1.2. Sklepi podjetniških združenj	582
1.2.1.3. Usklajena ravnanja	583
1.2.1.4. Preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na notranjem trgu	584
1.2.1.5. Cilj oziroma posledica (učinek)	585
1.2.1.6. Prizadeta trgovina med državami članicami	587
1.2.1.7. Pravilo <i>de minimis</i>	588
1.2.1.8. Primeri nedopustnega ravnanja v prvem odstavku 101. člena PDEU	592
1.2.2. Pravne posledice nedopustnih omejevalnih sporazumov (drugi odstavek 101. člena PDEU)	593
1.2.3. Izjeme na podlagi tretjega odstavka 101. člena PDEU	594
1.2.3.1. Izboljšanje proizvodnje ali distribucije blaga oziroma pospeševanje tehničnega ali gospodarskega napredka	595
1.2.3.2. Zagotavljanje potrošnikom pravičnega deleža doseženih koristi	595
1.2.3.3. Prepoved določitve omejitev, ki niso nujne	596
1.2.3.4. Prepoved omogočanja izključitve konkurence glede znatnega dela zadevnih izdelkov	596
1.2.4. Izjeme na podlagi uredb o skupinskih izjemah	597
1.2.5. Uredba št. 1/2003	598
1.2.5.1. Postopek pred Komisijo	599
1.2.5.2. Odnos med nacionalnimi organi za varstvo konkurence in Komisijo	602
1.2.6. Odnos med različnimi nacionalnimi organi za varstvo konkurence	603
1.2.7. Zasebno uveljavljanje kršitev konkurenčnega prava	603

1.2.8.	Seznam pomembnejših zadev	605
1.3.	Zloraba prevladujočega položaja	606
1.3.1.	Pojem	606
1.3.1.1.	Pojem prevladujočega položaja	607
1.3.1.2.	Pojem zlorabe	609
1.3.2.	Postopki v primeru zlorabe prevladujočega položaja	611
1.3.2.1.	Postopek pred Komisijo	611
1.3.2.2.	Postopek pred nacionalnimi organi za varstvo konkurence	611
1.3.2.3.	Zasebno uveljavljanje kršitev	612
1.3.3.	Seznam pomembnejših zadev	612
1.4.	Koncentracije	613
1.4.1.	Pojem	613
1.4.2.	Postopek pred Komisijo in Sodiščem EU	617
1.4.3.	Seznam pomembnejših zadev	620
1.5.	Državne pomoči	621
1.5.1.	Pojem	621
1.5.2.	Elementi državne pomoči	623
1.5.3.	Izjeme – dopustne državne pomoči	626
1.5.3.1.	Dopustne državne pomoči ex lege	626
1.5.3.2.	Državne pomoči, ki so lahko dopustne ...	627
1.5.3.3.	Druge kategorije izjem glede državnih pomoči	629
1.5.4.	Postopek pred Komisijo in Sodiščem EU	630
1.5.5.	Seznam pomembnejših zadev	634
1.6.	Zadeve slovenskih podjetij in združenj v zvezi s pravom konkurence pred Splošnim sodiščem EU	635
2.	Ekonomska in monetarna politika	637
2.1.	Pojem	637
2.2.	Faze razvoja ekonomske in monetarne unije	638
2.2.1.	Prva faza	638
2.2.2.	Druga faza	638
2.2.3.	Tretja faza	641
2.3.	Posebej o uvedbi evra v posameznih državah članicah	641
2.4.	Institucionalni okvir ekonomske in monetarne politike ...	643
2.5.	Seznam pomembnejših zadev	645

3. Javna naročila, koncesije, javne službe in javno-zasebno partnerstvo	645
3.1. Javna naročila	645
3.1.1. Pojem	645
3.1.2. Razvoj	647
3.1.3. Temeljna načela	649
3.1.4. Gradnje, blago in storitve (Direktiva 2004/18/ES)	649
3.1.4.1. <i>Ratione materiae</i>	650
3.1.4.2. <i>Ratione personae</i>	651
3.1.5. Javna naročila v nekaterih sektorjih (Direktiva 2004/17/ES)	652
3.1.5.1. <i>Ratione materiae</i>	652
3.1.5.2. <i>Ratione personae</i>	653
3.1.6. Revizijski postopki oddaje javnih naročil	653
3.1.6.1. Aktivna legitimacija	654
3.1.6.2. Ukrepi v primeru kršitev	655
3.1.7. Izbrana sodna praksa glede javnih naročil	656
3.1.8. Seznam pomembnejših zadev glede javnih naročil	665
3.2. Koncesije	665
3.3. Javne službe	670
3.4. Javno-zasebno partnerstvo	672
4. Davki	675
4.1. Pojem	675
4.2. Prepoved davčne diskriminacije	676
4.3. Harmonizacija posrednega obdavčenja	677
4.3.1. Davek na dodano vrednost	677
4.3.2. Drugi posredni davki	679
4.4. Vpliv prava EU na neposredno obdavčenje	681
4.4.1. Neposredno obdavčenje pravnih oseb	682
4.4.1.1. Temeljne svoboščine	682
4.4.1.2. Sekundarna zakonodaja	685
4.4.2. Neposredno obdavčenje fizičnih oseb	687
VI. SLOVENIJA IN EVROPSKA UNIJA	691
1. Pristop Slovenije k EU in pravna podlaga	691
2. Imenovanje Slovencev na pomembnejše funkcije v EU	692
3. Druga relevantna slovenska zakonodaja	693

4. Dejavnosti Slovenije pred Sodiščem EU	696
4.1. Vprašanja za predhodno odločanje iz Slovenije	696
4.2. Tožbe Komisije proti Sloveniji	696
4.3. Tožbe Slovenije proti Komisiji	698
4.4. Intervencije Slovenije v zadevah pred Sodiščem EU (v katerih Slovenija ni stranka ali vprašanje za predhodno odločanje ni iz Slovenije).	698
4.5. Nekateri zadeve slovenskih podjetij pred Splošnim sodiščem EU.	702
5. Slovenci na pomembnejših funkcijah v institucijah EU	703
5.1. Slovenski poslanci v Evropskem parlamentu	703
5.2. Slovenski člani Evropske komisije	704
5.3. Slovenski člani Sodišča EU	704
5.4. Slovenski člani Računskega sodišča EU.	704
5.5. Slovenski predstavniki v Evropski investicijski banki	704
VII. PRILOGE	705
1. Obrazec za pritožbo pri Evropski komisiji zaradi neizpolnjevanja prava Unije s strani države članice	705
2. Primer sodbe Sodišča EU in sklepnih predlogov generalne pravobranilke	709
LITERATURA IN SPLETNI VIRI	751
KAZALO SODB SODIŠČA EU IN SPLOŠNEGA SODIŠČA	769
KAZALO PRAVNIH VIROV	779
STVARNO IN IMENSKO KAZALO	801

CONTENTS

FOREWORD (in Slovenian)	9
FOREWORD	13
PREFACE	17
SUMMARY	21
SUMMARY (in Slovenian)	23
LIST OF ABBREVIATIONS	63
I. INTRODUCTION	67
II. DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN IDEA	71
1. Origins of the European idea	71
2. Treaty of Maastricht	76
3. Treaty of Amsterdam	77
4. Treaty of Nice	79
5. Failure of the treaty establishing a constitution for Europe ..	80
6. The charter of fundamental rights of the European Union ..	81
7. Treaty of Lisbon	82
8. Enlargements of the EU and accession criteria	85
9. Possibility of withdrawal from the EU	87
III. ORGANISATION AND STRUCTURE OF THE EU	89
1. The institutions of the EU	89
1.1. The European Parliament	90
1.1.1. Introduction	90
1.1.2. Composition	92
1.1.3. Seat	97
1.1.4. Mandate and decision-making procedure	98

1.1.5.	Elections.	98
1.1.6.	Powers of the European Parliament	100
1.1.6.1.	Legislative power.	100
1.1.6.2.	Budgetary power	101
1.1.6.3.	Political monitoring power	102
1.1.6.4.	Legislative initiative.	106
1.1.6.5.	Role of the European Parliament in concluding international agreements.	107
1.2.	The European Council	107
1.2.1.	Introduction	107
1.2.2.	Composition and functioning.	108
1.2.3.	Powers of the European Council and its President	109
1.3.	The Council	110
1.3.1.	Introduction	110
1.3.2.	Composition and functioning.	111
1.3.3.	Powers	114
1.4.	The European Commission	115
1.4.1.	Introduction	115
1.4.2.	Role of the Commission.	116
1.4.3.	Nomination procedure and mandate	117
1.5.	The Court of Justice of the EU.	121
1.5.1.	Introduction	121
1.5.2.	Types of courts in the EU.	124
1.5.3.	The Court of Justice of the EU.	127
1.5.3.1.	Creation, significance, seat	127
1.5.3.2.	Composition and mandate	128
1.5.3.3.	Functioning and procedure	132
1.5.3.4.	Jurisdiction of the Court of Justice of the EU	135
1.5.3.5.	Linguistic regime at the Court of Justice of the EU	136
1.5.4.	The General Court of the EU.	138
1.5.4.1.	Creation, significance, seat	139
1.5.4.2.	Composition and procedure.	140
1.5.4.3.	Jurisdiction of the General Court of the EU	146
1.5.5.	The EU Civil Service Tribunal	146
1.5.5.1.	Creation, significance, seat	147
1.5.5.2.	Composition and procedure.	147

1.5.5.3.	Jurisdiction of the EU Civil Service Tribunal	148
1.5.6.	Timetable: increasing the number of judges at the Court of Justice of the EU	149
1.6.	The European Court of Auditors	150
1.6.1.	Introduction	150
1.6.2.	Composition and mandate	151
1.6.3.	Functions	153
1.6.4.	Case-law of the Court of Justice of the EU relating to the European Court of Auditors	153
1.7.	The European Central Bank	154
1.8.	Other bodies, offices and agencies of the Union	157
1.8.1.	The European Investment Bank	157
1.8.1.1.	Powers	157
1.8.1.2.	Organisation	158
1.8.2.	The European Ombudsman	159
1.8.2.1.	Powers and procedure	159
1.8.2.2.	Nomination	159
1.8.3.	The European Data Protection Supervisor	161
1.8.3.1.	Powers and procedure	161
1.8.3.2.	Nomination	161
1.8.4.	Advisory bodies of the Union	164
1.8.4.1.	The Committee of the Regions	164
1.8.4.2.	The Economic and Social Committee	164
1.8.5.	Agencies of the EU	165
1.8.6.	Other bodies of the EU	167
2.	Sources of EU law	168
2.1.	Classification	168
2.2.	Primary law of the EU (European constitutional law)	169
2.2.1.	Treaties	170
2.2.1.1.	Founding treaties	170
2.2.1.2.	International agreements	170
2.2.2.	The Charter of Fundamental Rights of the EU	172
2.2.3.	General principles	172
2.2.4.	Customary law	174
2.2.5.	Case-law of the Court of Justice of the EU	174
2.3.	Secondary law of the EU (European legislation)	175
2.3.1.	Regulation	178
2.3.1.1.	General remarks	178

2.3.1.2.	Direct applicability and direct effect of the regulations	181
2.3.1.3.	Who can adopt a regulation	181
2.3.1.4.	Distinction to other legal acts	182
2.3.2.	Directive	183
2.3.2.1.	General remarks	183
2.3.2.2.	Minimum or full harmonisation	185
2.3.2.3.	Obligation to transpose a directive into national law	188
2.3.3.	Decision	192
2.3.3.1.	General remarks	192
2.3.3.2.	Changes introduced with the Treaty of Lisbon	193
2.3.4.	Non-legislative acts: recommendations and opinions	194
2.3.4.1.	General remarks	194
2.3.4.2.	Separately on recommendations	194
2.3.4.3.	Separately on opinions	195
2.3.5.	Other acts	196
2.3.5.1.	Green papers and white papers	196
2.3.5.2.	Other	198
2.4.	Fundamental rights	199
2.4.1.	The Charter of Fundamental Rights of the EU	200
2.4.2.	Accession of the EU to the ECHR	203
2.4.3.	Other legal sources of the fundamental rights protection	204
3.	General principles of EU law	206
3.1.	The principle of primacy of EU law	206
3.2.	The principle of conferral	213
3.2.1.	Notion and distinction from the principle of subsidiarity	213
3.2.2.	Types of competences of the EU	213
3.2.2.1.	Exclusive competences	214
3.2.2.2.	Shared competences	214
3.2.2.3.	Complementary competences	215
3.2.2.4.	Case-law of the Court of Justice of the EU	215
3.2.3.	Expansion of competences of the EU	216
3.2.3.1.	Flexibility clause	216

3.2.3.2. Implied competences	217
3.3. The principle of subsidiarity	218
3.4. The principle of proportionality	223
3.4.1. General remarks	223
3.4.2. A three-step proportionality test	224
3.4.3. The principle of proportionality in the case-law of the Court of Justice of the EU	225
3.5. Direct applicability of EU law	228
3.5.1. General on the direct applicability of EU law	228
3.5.2. Monistic and dualistic system	229
3.5.3. Conditions for the direct applicability of EU law	229
3.6. Direct effect of EU law	230
3.6.1. General remarks	230
3.6.2. Separately on direct effect of directives	234
3.6.2.1. Vertical direct effect of directives	234
3.6.2.2. Absence of horizontal direct effect of directives	234
3.6.2.3. Early case-law of the European Court of Justice relating to the vertical and horizontal direct effect of directives	235
3.6.2.4. Recent case-law of the European Court of Justice relating to the horizontal direct effect of directives	240
3.7. The principle of consistent interpretation	248
3.7.1. General remarks	248
3.7.2. Case-law of the Court of Justice of the EU relating to the principle of consistent interpretation	249
3.7.2.1. Consistent interpretation in the absence of a vertical direct effect	249
3.7.2.2. Consistent interpretation as an alternative to horizontal direct effect	250
4. Legal protection in the EU before the Court of Justice of the EU	252
4.1. Preliminary ruling procedure under Art. 267 of TFEU (ex Art. 234 EC Treaty)	252
4.1.1. Generally	252
4.1.2. The notion of »court or tribunal« within the meaning of Art. 267 of TFEU	255
4.1.3. Possibility and obligation to refer	258

4.1.3.1.	Possibility to refer	258
4.1.3.2.	Obligation to refer	261
4.1.4.	Consequences of a violation of the obligation to refer or of the misapplication of a preliminary ruling by a national court	263
4.1.5.	Decision on interpretation or validity of the acts of the EU institutions	265
4.1.5.1.	Decision on interpretation of the acts of the Union	265
4.1.5.2.	Decision on validity of the acts of the Union	267
4.1.6.	Content and formulation of the question for a preliminary ruling	270
4.1.7.	Accelerated and urgent preliminary ruling procedure and priority treatment of a case	271
4.1.7.1.	Accelerated preliminary ruling procedure	272
4.1.7.2.	Urgent preliminary ruling procedure	272
4.1.7.3.	Priority treatment of a case	274
4.1.8.	The »acte clair« doctrine	274
4.1.9.	Who is bound by a judgment of the Court of Justice of the EU?	276
4.1.9.1.	The referring national court	276
4.1.9.2.	Other bodies of the Member State from which the question was referred	277
4.1.9.3.	Effect of the preliminary ruling: <i>erga omnes</i> and <i>ex tunc</i>	278
4.1.10.	Obstacles to referring a question for preliminary ruling	281
4.1.11.	Slovenia and the questions for a preliminary ruling	281
4.1.11.1.	Questions referred by Slovenian courts	282
4.1.11.2.	Why should Slovenian courts be more active?	285
4.1.11.3.	Other cases, important for Slovenia	286
4.1.12.	An example of the operative part of a judgment, given in a preliminary ruling procedure	288
4.1.13.	Statistics of the questions for a preliminary ruling	289
4.2.	Action for failure to fulfil an obligation under Art. 258–260 TFEU (ex Art. 226–228 EC Treaty).	290

4.2.1.	Actions brought by the Commission against a Member State: procedure under Art. 258 TFEU ...	291
4.2.1.1.	General remarks.	291
4.2.1.2.	Standing to sue.	291
4.2.1.3.	Standing to be sued.	292
4.2.1.4.	Procedure before the Commission.	292
4.2.1.5.	Procedure before the Court of Justice of the EU.	293
4.2.1.6.	Case-law of the Court of Justice of the EU.	294
4.2.1.7.	An example of the operative part of a judgment, given in a procedure under Art. 258 TFEU.	298
4.2.2.	Actions brought by the Commission against a Member State: procedure under Art. 260 TFEU – imposition of pecuniary sanctions.	299
4.2.2.1.	General remarks.	299
4.2.2.2.	Stages of procedure under Art. 260 TFEU.	300
4.2.2.3.	Types and amount of sanctions.	301
4.2.2.4.	Case-law of the European Court of Justice.	303
4.2.2.5.	Changes introduced with the Treaty of Lisbon.	307
4.2.2.6.	An example of the operative part of a judgment, given in a procedure under Art. 260 TFEU.	308
4.2.3.	Actions brought by the Commission against Slovenia	
4.2.4.	Actions brought by a Member State against another Member State (Art. 259 TFEU)	314
4.2.4.1.	General remarks.	314
4.2.4.2.	Standing to sue and standing to be sued ..	315
4.2.4.3.	Case-law of the European Court of Justice.	315
4.2.5.	Statistics.	318
4.3.	Action for annulment under Art. 263 TFEU (ex Art. 230 EC Treaty)	318
4.3.1.	General remarks.	318
4.3.2.	Standing to sue.	320
4.3.2.1.	Privileged applicants.	320
4.3.2.2.	Semi-privileged applicants.	320

4.3.2.3. Non-privileged applicants	320
4.3.3. Standing to be sued	328
4.3.4. Acts that can be challenged by an action for annulment.	328
4.3.5. Legal consequences of an action for annulment . . .	330
4.3.6. Actions for annulment brought by Slovenia.	331
4.4. Action for failure to act under Art. 265 TFEU (ex Art. 232 EC Treaty)	331
4.4.1. General remarks	331
4.4.2. Standing to sue and standing to be sued.	332
4.4.3. Characteristics of the judgment of the Court of Justice of EU	333
4.4.4. Relation between an action for failure to act and action for annulment	333
4.4.5. Case-law of the Court of Justice of the EU	334
4.5. Action for damages under Art. 268 and 340 of TFEU (ex Arts 235 and 288 EC Treaty)	334
4.5.1. General remarks	334
4.5.2. Standing to sue and standing to be sued.	336
4.5.3. Conditions for the award of compensation for damages	336
4.5.4. Case-law of the Court of Justice of the EU	337
4.6. Legal remedies	338
4.6.1. Appeal procedure (Art. 256(1) and (2) TFEU)	338
4.6.1.1. Appeal against decisions of the General Court of the EU	338
4.6.1.2. Appeal against decisions of the EU Civil Service Tribunal	343
4.6.2. Exceptional review procedures.	345
4.6.2.1. Third-party proceedings	345
4.6.2.2. Revision	346
4.7. Opinion under Art. 218(11) TFEU (ex Art. 300(6) EC Treaty)	347
4.7.1. General remarks	347
4.7.2. Who is entitled to request an opinion?	348
4.7.3. Deciding on the opinion and the binding nature of the opinion	348
4.7.4. Case-law of the Court of Justice of the EU	349
4.8. Other procedures	350
4.8.1. Interim measures	350

4.8.2. Review	351
4.8.3. Interpretation of a judgment.	352
4.8.4. Plea of illegality	353
4.9. The most important differences between the jurisdiction of the Court of Justice of the EU and that of the General Court of the EU	355
4.10. Methods of interpretation specific to EU law.	356
4.10.1. Principle of consistent interpretation	356
4.10.2. Autonomous interpretation.	358
4.10.3. Interpretation of EU law in light of different linguistic versions.	359
4.10.3.1. Taking into account different linguistic versions of EU acts	359
4.10.3.2. Effects of untranslated EU acts	359
4.10.4. Other methods of interpretation	362
IV. INTERNAL MARKET	365
1. The common market and the internal market.	365
2. Fundamental freedoms	367
3. Free movement of goods (art. 28–37 TFEU)	368
3.1. Notion.	368
3.2. The notion of »goods« within the meaning of the TFEU provisions on free movement of goods.	369
3.3. Customs union	371
3.3.1. Abolition of internal customs duties and charges having equivalent effect	373
3.3.2. Introduction and use of the common customs tariff	376
3.4. Introductory remarks on the prohibition of quantitative restrictions between Member States and measures having equivalent effect	376
3.4.1. Prohibition of quantitative restrictions	376
3.4.2. Measures having equivalent effect.	378
3.5. Prohibition of measures having equivalent effect in relation to imports	381
3.5.1. Definition: case-law of the Court of Justice of the EU	381
3.5.2. Limitation of the »Dassonville formula« in the case-law of the: Court of Justice	

of the EU: exclusion of certain selling arrangements (the Keck judgement)	387
3.5.3. Activities of private individuals restricting the internal market	392
3.6. Prohibition of measures having equivalent effect in relation to exports	395
3.6.1. Introductory remarks on the notion	395
3.6.2. Definition: case-law of the European Court of Justice	395
3.7. Derogations from the free movement of goods	401
3.7.1. Derogations under Art. 36 TFEU (ex Art. 30 EC Treaty)	401
3.7.1.1. Public morality	402
3.7.1.2. Public policy	402
3.7.1.3. Public security	404
3.7.1.4. Protection of health and life of humans, animals and plants	405
3.7.1.5. Protection of national treasures possessing artistic, historic or archaeological value	406
3.7.1.6. Protection of industrial and commercial property	407
3.7.1.7. Prohibition of means of arbitrary discrimination or a disguised restriction on trade	409
3.7.2. Derogations, developed by the Court of Justice of the EU: mandatory requirements and overriding reasons in the public interest	409
3.7.2.1. Cassis de Dijon	410
3.7.2.2. Distinction between mandatory requirements and the derogations set out in Art. 36 TFEU	412
3.7.2.3. Individual mandatory requirements	412
3.8. Proportionality test	414
3.9. Non-discriminatory transformation of state commercial monopolies	416
3.10. Summary: schemes on the restriction to the free movement of goods	417
4. Free movement of workers (Art. 45-48 TFEU)	420
4.1. Notion	420

4.2.	Contents of the free movement of workers	421
4.2.1.	Prohibition of discrimination	422
4.2.2.	Prohibition of restriction	425
4.2.3.	Secondary legislation	426
4.3.	Scope of application of the free movement of workers	428
4.3.1.	Application <i>ratione personae</i>	428
4.3.1.1.	Who can rely on the Treaty provisions on the free movement of workers?	428
4.3.1.2.	Who is bound by the Treaty provisions on the free movement of workers?	432
4.3.2.	Application <i>ratione loci</i>	433
4.3.2.1.	General remarks and the requirement of a cross-border element	433
4.3.2.2.	Prohibition of reverse discrimination	434
4.4.	Accompanying rights: social security of workers	436
4.5.	Derogations from the free movement of workers	438
4.5.1.	Derogations under TFEU	438
4.5.1.1.	Public policy and public security	438
4.5.1.2.	Public health	439
4.5.2.	Overriding reasons in the public interest	440
4.5.3.	Derogations relating to the public service	441
4.6.	The relevant case-law of the Court of Justice of the EU in the field of the free movement of workers	444
5.	Freedom of establishment (Art. 49–55 TFEU)	451
5.1.	Notion	451
5.2.	Contents of the freedom of establishment	454
5.2.1.	Prohibition of discrimination	454
5.2.2.	Prohibition of restriction	455
5.3.	Scope of application of the freedom of establishment	456
5.3.1.	Application <i>ratione personae</i>	456
5.3.1.1.	Natural persons (self-employed persons) . .	456
5.3.1.2.	Legal persons (companies)	457
5.3.2.	Application <i>ratione loci</i>	459
5.3.3.	Relationship between the freedom of establishment and other freedoms	460
5.3.3.1.	The freedom of establishment and the free movement of workers	460
5.3.3.2.	The freedom of establishment and the freedom to provide services	461

5.3.3.3. The freedom of establishment and the free movement of capital	462
5.4. Accompanying rights: recognition of professional qualifications.	462
5.5. Secondary EU law relating to the freedom of establishment	467
5.6. Derogations from the freedom of establishment	468
5.6.1. Public policy, public security and public health . . .	469
5.6.1.1. Public policy and public security	470
5.6.1.2. Public health	471
5.6.2. Overriding reasons in the public interest	472
5.6.3. Derogations relating to the official authority	473
5.7. Important case-law of the Court of Justice of the EU	479
5.7.1. Transfer of the real seat of a company	480
5.7.1.1. »Moving out« of the real seat of a company from another Member State. . .	480
5.7.1.2. »Moving in« of the real seat of a company into another Member State.	483
5.7.2. Case-law relating to the secondary EU law on the freedom of establishment.	488
5.7.3. Freedom of establishment and taxation	492
5.7.4. Freedom of establishment in the area of health care.	495
6. Freedom to provide services (Art. 56–62 TFEU).	498
6.1. Notion.	498
6.2. Services within the meaning of the TFEU provisions on the freedom to provide services.	499
6.2.1. Notion.	499
6.2.2. Categories of services	502
6.2.2.1. Freedom to provide services	502
6.2.2.2. Freedom to receive services.	502
6.2.2.3. Cross-border services in a third Member State	503
6.2.2.4. Providing services in a third Member State	503
6.3. Contents of the freedom to provide services	504
6.3.1. Prohibition of discrimination	504
6.3.2. Prohibition of restriction	505
6.4. Scope of application of the freedom to provide services . . .	505
6.4.1. Application <i>ratione personae</i>	505

6.4.2.	Application <i>ratione loci</i>	506
6.4.3.	Relationship between the freedom to provide services and other freedoms	506
6.4.3.1.	The freedom to provide services and the freedom of establishment	507
6.4.3.2.	The freedom to provide services and the free movement of workers	507
6.4.3.3.	The freedom to provide services and the free movement of goods	508
6.4.3.4.	The freedom to provide services and the free movement of capital	508
6.4.4.	Exclusion of transport, banking and insurance services.	509
6.5.	Accompanying rights: recognition of professional qualifications.	509
6.6.	Secondary EU legislation.	509
6.6.1.	General remarks	509
6.6.2.	The Services Directive	511
6.7.	Derogations from the freedom to provide services.	515
6.7.1.	Public policy, public security and public health	515
6.7.2.	Overriding reasons in the public interest	515
6.7.3.	Exception relating to the public authority	516
6.8.	Important case-law of the Court of Justice of the EU	518
6.8.1.	Gambling	518
6.8.2.	Health care services	521
7.	Free movement of capital and payments	
	(Art. 63–66 TFEU)	523
7.1.	Notion	523
7.2.	Contents of the free movement of capital and payments	525
7.2.1.	Prohibition of discrimination	525
7.2.2.	Prohibition of restriction	526
7.2.3.	Secondary EU legislation.	526
7.3.	Scope of application of the free movement of capital	527
7.3.1.	Application <i>ratione personae</i>	527
7.3.2.	Application <i>ratione loci</i>	528
7.3.3.	Distinction from other fundamental freedoms	529
7.3.3.1.	The free movement of capital and the free movement of goods	529
7.3.3.2.	The free movement of capital and the freedom of establishment	529

7.3.3.3.	The free movement of capital and the freedom to perform services	530
7.3.3.4.	The free movement of capital and the free movement of workers	531
7.4.	Derogations from the free movement of capital	531
7.4.1.	Derogations under TFEU	531
7.4.1.1.	Provisions of tax law (point (a) para. 1 Art. 65 TFEU)	531
7.4.1.2.	Point (b) para. 1 Art. 65 TFEU	533
7.4.1.3.	No prejudice to the application of restrictions on the freedom of establishment	535
7.4.1.4.	Prohibition of an arbitrary discrimination or a disguised restriction on the free movement of capital	536
7.4.2.	Overriding reasons in the public interest	536
7.5.	Important case-law of the European Court of Justice	537
7.5.1.	Direct taxation	537
7.5.2.	Golden shares	542
8.	Fundamental freedoms and fundamental rights	545
9.	Citizenship of the Union	548
9.1.	From the »market citizen« to the general free movement of persons	548
9.2.	Legal regulation of the citizenship of the Union	551
9.2.1.	Treaty on the functioning of the EU, Treaty on EU and Charter of Fundamental Rights of the EU	551
9.2.2.	European regulations and directives	553
9.2.3.	Right of exit/entry and of residence	554
9.3.	Important case-law of the European Court of Justice	556
9.3.1.	National rules on surnames of EU citizens	556
9.3.2.	Citizenship of the Union and social security	558
9.3.3.	Citizenship of the Union and taxation	562
9.3.4.	Citizenship of the Union and students	563
9.3.5.	Citizenship of the Union and third country nationals	566
9.3.6.	Citizenship of the Union and right to the residence	571
9.3.7.	Loss of the citizenship of the Union	572
9.4.	The future of the European citizenship	573

V. FUNDAMENTALS OF THE EUROPEAN ECONOMIC REGULATION – SELECTED TOPICS	575
1. Competition law	575
1.1. Introduction	575
1.2. Restrictive agreements	577
1.2.1. Notion (Art. 101(1) TFEU)	577
1.2.1.1. Agreements between undertakings	578
1.2.1.2. Decisions by associations of undertakings	582
1.2.1.3. Concerted practices	583
1.2.1.4. Prevention, restriction or distortion of competition within the common market	584
1.2.1.5. Object or effect	585
1.2.1.6. Affected trade between Member States	587
1.2.1.7. <i>De minimis</i> rule	588
1.2.1.8. Examples of prohibited actions under Art. 101(1) TFEU	592
1.2.2. Legal consequences of prohibited restrictive agreements (Art. 101(2) TFEU)	593
1.2.3. Exemptions under Art. 101(2) TFEU	594
1.2.3.1. Improving the production or distribution of goods or promoting technical or economic progress	595
1.2.3.2. Allowing consumers a fair share of the resulting benefit	595
1.2.3.3. Prohibition of restrictions which are not indispensable	596
1.2.3.4. Prohibition of the possibility of eliminating competition in respect of a substantial part of the products in question	596
1.2.4. Exemptions under the regulations on block exemptions	597
1.2.5. Regulation No. 1/2003	598
1.2.5.1. Procedure before the Commission	599
1.2.5.2. Relationship between the national competition authorities and the Commission	602
1.2.6. Relationship among national competition authorities	603

1.2.7.	Private enforcement of competition law	603
1.2.8.	List of important cases	605
1.3.	Abuse of dominant position	606
1.3.1.	Notion	606
1.3.1.1.	Notion of dominant position	607
1.3.1.2.	Notion of abuse	609
1.3.2.	Procedures in case of abuse of dominant position . .	611
1.3.2.1.	Procedure before the Commission	611
1.3.2.2.	Procedure before the national competition authorities	611
1.3.2.3.	Private enforcement	612
1.3.3.	List of important cases	612
1.4.	Mergers	613
1.4.1.	Notion	613
1.4.2.	Procedure before the Commission	617
1.4.3.	List of important cases	620
1.5.	State aid	621
1.5.1.	Notion	621
1.5.2.	Elements of state aid	623
1.5.3.	Exemptions – permissible state aid	626
1.5.3.1.	Permissible state aid <i>ex lege</i>	626
1.5.3.2.	State aid which can be permissible	627
1.5.3.3.	Other exempted categories	629
1.5.4.	Procedure before the Commission	630
1.5.5.	List of important cases	634
1.6.	Cases of Slovenian companies and associations in the domain of competition law	635
2.	Economic and monetary policy	637
2.1.	Notion	637
2.2.	Stages in the development of the Economic and Monetary Union	638
2.2.1.	Stage one	638
2.2.2.	Stage two	638
2.2.3.	Stage three	641
2.3.	Separately on the introduction of the Euro in individual Member States	641
2.4.	Institutional framework of Economic and monetary policy	643
2.5.	List of important cases	645

VI. SLOVENIA AND THE EUROPEAN UNION	691
1. Accession of Slovenia to the EU and the legal basis	691
2. Nomination of Slovenians to important functions in the EU	692
3. Other relevant Slovenian legislation	693
4. Activities of Slovenia before the Court of Justice of the EU	696
4.1. Questions referred from Slovenia	696
4.2. Actions by the Commission against Slovenia	696
4.3. Actions by Slovenia against the Commission	698
4.4. Intervention of Slovenia in cases before the Court of Justice of the EU (where Slovenia is not a party or where the question referred is not from Slovenia)	698
4.5. The selected cases of Slovenian companies before the General Court of the EU	702
5. Slovenians on important functions in the EU institutions ...	703
5.1. Slovenian members of the European Parliament	703
5.2. Slovenian members of the European Commission	704
5.3. Slovenian members of the Court of Justice of the EU	704
5.4. Slovenian members of the Court of Auditors	704
5.5. Slovenian members of the European Investment Bank	704
VII. ANNEXES	705
1. Form for a complaint to the European Commission concerning a Member State's failure to comply with EU law	707
2. An example of a judgment of the Court of Justice of the EU and of an opinion of an advocate general	709
LITERATURE AND INTERNET SOURCES	751
INDEX OF LEGAL SOURCES	769
INDEX OF CASE-LAW	779
INDEX	801

I. Uvod

Evropsko pravo se nenehno razvija in področja, ki jih ureja, se širijo. Evropska 1
unija se je od svojega nastanka gradila postopoma in včasih z začasnimi
rešitvami *ad hoc*, ki so velikokrat postale trajne. Kljub številnim oviram na
poti njenega razvoja pa je Evropa doslej vedno našla pot navzgor in naprej.
Eden od korakov naprej v razvoju Unije je tudi Lizbonska pogodba,¹ ki je
začela veljati 1. decembra 2009 in ki je spremenila prej veljavni Pogodbo o
ustanovitvi Evropske skupnosti (PES) in Pogodbo o Evropski uniji (PEU).²
Lizbonska pogodba v evropski pravni red uvaja nekatere institucionalne in
materialnopravne spremembe. Namen te monografije je strnjeno in sistematič-
no predstaviti pravni red, kakor je v veljavi na podlagi Lizbonske pogodbe, ki
je zdaj vključena v trenutno veljavno besedilo Pogodbe o delovanju Evropske
unije (PDEU) in Pogodbe o Evropski uniji (PEU).³

Poznavanje pravnega reda po spremembah z Lizbonsko pogodbo je pomembno 2
iz več razlogov oziroma za več ciljnih skupin, ki jim je namenjena ta mono-
grafija. Najprej, spremembe, ki jih uvaja Lizbonska pogodba, so pomembne
s teoretičnega vidika, saj se je pristojnost Unije razširila, vloga Evropskega
parlamenta v zakonodajnem postopku pa povečala. Nadalje, nova ureditev je
pomembna za pravnike, ki delajo v praksi, saj se z novo ureditvijo ni spreme-
nilo le oštevilčenje členov Pogodb (PEU in PDEU), temveč tudi nekatera pro-
cesna pravila, na primer v zvezi z vprašanji za predhodno odločanje, in aktivne
legitimacije fizičnih in pravnih oseb za vložitev ničnostne tožbe. Seveda pa je
poznavanje pravne ureditve na podlagi Lizbonske pogodbe pomembno tudi za
študente, ki se bodo z evropskim pravom nedvomno srečevali na svoji nadaljnji
študijski in poklicni poti.

¹ Lizbonska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, podpisana v Lizboni dne 13. decembra 2007 (UL EU C 306, 17. 12. 2007, str. 1).

² Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (UL EU C 321 E, 29. 12. 2006, str. 1).

³ Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL EU C 83, 30. 3. 2010, str. 1).

- 3 Monografija pa ne obravnava le vprašanj pravnega reda EU in s tem povezanih problemov, temveč tudi položaj Slovenije v EU. Tako je na primer obravnavana sodna praksa Sodišča EU, v kateri Slovenija nastopa kot tožeča ali tožena stranka, prav tako pa tudi sodna praksa Splošnega sodišča EU, v kateri kot stranka ali intervenienti nastopajo slovenska podjetja. Medtem ko Slovenijo kot stranko zastopa državno pravobranilstvo, podjetja zastopajo odvetniki, zato je poznavanje prava EU neizogibno potrebno tudi zanje. Pri tem je pomembno, da se slovenski odvetniki na področju evropskega prava tako uveljavijo, da jih bodo slovenska podjetja najemala za zastopanje.
- 4 Monografija je razdeljena na sedem delov. Uvodnemu delu (I) sledi del, ki obravnava razvoj Evropske unije (II) – temeljne pogodbe, s katerimi se je spreminjal evropski pravni red, in širitve Unije. Temu sledi del (III), ki obravnava organizacijo in strukturo EU: institucije in vire prava EU, njegova temeljna načela in pravno varstvo v EU, pri čemer so obravnavani različni postopki pred Sodiščem EU. Naslednji del (IV) obravnava temeljne ekonomske svoboščine v EU: prosti pretok blaga, prosto gibanje delavcev, svobodo ustanavljanja, svobodo opravljanja storitev in prosti pretok kapitala, poleg tega pa še razmerje med temeljnimi svoboščinami in temeljnimi pravicami ter vprašanja državljanstva Unije. V petem delu (V) so obravnavana izbrana gospodarskopravna vprašanja v EU: konkurenčno pravo, ekonomska in monetarna unija, javna naročila, koncesije, javne službe in javno-zasebno partnerstvo ter davki. Šesti del (VI) je namenjen Sloveniji v EU, zadnji del (VII) pa vsebuje priloge z obrazcem za pritožbo pri Evropski komisiji zaradi neizpolnjevanja prava Unije s strani države članice ter primera sodbe Sodišča EU in sklepnih predlogov.
- 5 V uvodu naj opozorimo še na nekaj terminoloških in tehničnih značilnosti te monografije. V besedilu je praviloma vedno uporabljena terminologija, ki je v veljavi po uveljavitvi Lizbonske pogodbe (torej na primer Sodišče EU namesto Sodišče ES tudi za sodbo, izdano pred 1. decembrom 2009). Praviloma so citirani člani na podlagi PDEU in PEU, razen če je izrecno navedeno drugače.
- 6 V literaturi in praksi se v zvezi s pravno ureditvijo Evropske unije uporabljata pojma »evropsko pravo« in tudi »pravo EU«, zato je treba uvodoma opredeliti pomen obeh pojmov.
- 7 Evropsko pravo v širšem pomenu zajema pravo vseh evropskih organizacij, vključno z EU, Svetom Evrope in Evropskim združenjem za prosto trgovino⁴

⁴ Članice Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA) so Islandija, Norveška, Lichtenstein in Švica. Sprva je imela EFTA sedem članic, in sicer Avstrijo, Dansko, Norveško, Portugalsko, Švedsko, Švico in Združeno kraljestvo. Nato so pristopili še Islandija, Liechtenstein in Finska. Zaradi pridru-

(*European Free Trade Association*, EFTA).⁵ To pomeni, da v evropsko pravo v širšem pomenu uvrščamo tudi Evropsko konvencijo o človekovih pravicah⁶ in Stockholmsko konvencijo,⁷ s katero je bilo ustanovljeno Evropsko združenje za prosto trgovino (EFTA).

Evropsko pravo v ožjem pomenu pa vključuje le pravo EU.⁸ Zato je pravo 8 EU treba ločevati od evropskega prava v širšem pomenu. V knjigi je povečini uporabljen pojem pravo EU, če pa je uporabljen pojem evropsko pravo, je uporabljen v ožjem pomenu.

žitve EU so kasneje iz EFTA izstopili Avstrija, Danska, Finska, Portugalska, Švedska in Združeno kraljestvo. Glej na primer Lenaerts, Van Nuffel, *European Union Law*, str. 15.

⁵ Primerjaj Oppermann, *Europarecht*, str. 1; Haratsch, Koenig, Pechstein, *Europarecht*, str. 1.

⁶ Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Uradni list RS – MP, št. 7-41/94, RS, št. 33/94.

⁷ Stockholmska konvencija je bila podpisana 4. januarja 1960. Z njo je bilo ustanovljeno Evropsko združenje za prosto trgovino (EFTA).

⁸ Glej Oppermann, *Europarecht*, str. XLIX; Haratsch, Koenig, Pechstein, *Europarecht*, str. 1.